

ТЕРНОПІЛЬСЬКА АКАДЕМІЯ НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА

ГОДОВАНЕЦЬ Олександр Віталійович

УДК 657.22.0:330.322.0

ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ ЯК ФОРМИ ІНВЕСТУВАННЯ

Спеціальність 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Тернопіль 2005

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі економічного аналізу Тернопільської академії народного господарства Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
Шкарабан Степан Іванович,
Тернопільська академія народного господарства,
завідувач кафедри економічного аналізу

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Кіндрацька Любомира Максимівна,
Київський національний економічний університет,
в.о. завідувача кафедри обліку в кредитних і бюджетних установах та
економічного аналізу

кандидат економічних наук, доцент
Задорожний Зеновій Васильович,
Тернопільська академія народного господарства,
завідувач кафедри обліку і аудиту в інвестиційній сфері

Провідна установа: Житомирський державний технологічний університет Міністерства освіти і науки України, кафедра обліку і контролю, м. Житомир

Захист відбудеться “30” червня 2005 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.082.01 Тернопільської академії народного господарства за адресою: 46004, м. Тернопіль, вул. Львівська, 11, корпус 11, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Тернопільської академії народного господарства за адресою: 46004, м. Тернопіль, вул. Львівська, 6.

Автореферат розісланий “30” травня 2005 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Б.П. Адамик

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Становлення економіки ринкового типу в Україні визначає нові напрямки у розбудові системи бухгалтерського обліку та аналізу інвестицій. Це стосується формування та використання в обліку та аналізі сучасного методичного інструментарію, який відповідає потребам управління. Проте, реальність ставить все складніші завдання, розв'язання яких вимагає великого обсягу інформації системного характеру, переважна частина якої формується завдяки процедурі бухгалтерського обліку та аналізу.

Результативність управлінських рішень щодо оновлення, реконструкції і модернізації техніко-технологічної бази спонукає українські підприємства до активного пошуку оптимальних форм інвестування. Тому, особливого значення в оновленні застарілої технічної бази виробництва набуває фінансовий лізинг.

Запровадження у вітчизняну практику здійснення лізингових операцій міжнародновизнаних принципів, методик обліку та аналізу ефективності передбачає необхідність врахування специфіки вітчизняного підприємництва. У цьому зв'язку важливо науково обґрунтувати всі можливі напрями розширення сфери лізингового бізнесу та вдосконалення його механізмів.

Дослідженню організації облікового процесу та аналізу діяльності на основі лізингу присвячено праці багатьох провідних вчених, зокрема В. Батіщева, Ф. Бутинця, В. Верби, Н. Внукової, С. Голова, З. Задорожного, Л. Кіндрацької, Я. Крупки, О. Лубяницького, В. Міщенко, В. Ольховікова, А. Пересади, М. Пушкаря, П. Савчука, Я. Усенка. Належне місце в дослідженні цих проблем займають також роботи відомих західних вчених: Х. Андерсона, Г. Бірмана, В. Беренса, М. Ван Бреда, Дж. К. Ван Хорна, А. Гроппеллі, Д. Колдуелла, В. Мак Грегора, Д. Міддлтона, Б. Нідлза, Е. Нікбахта, Дж. А. Томаса, П. Хавранека, Е. Хелферта, Е. Хендріксена, а також російських економістів – А. Богомолова, В. Бочарова, В. Газмана, В. Горемікіна, В. Жукова, Н. Карпа, В. Коссова, М. Лещенко, І. Лукасевича, М. Прилуцького, С. Сусєкова.

У наукових працях вчених розглядаються питання загальної методології обліку лізингових операцій, проте недостатньо досліджуються правила ведення бухгалтерського та податкового обліку фінансового лізингу в одержувача активів. Описані методики аналізу ефективності використання інвестицій стосуються тільки реальних інвестицій. Особливості обліку та аналізу такого інструмента фінансування як лізинг залишаються поза увагою.

Недостатність теоретичних і практичних досліджень зазначених питань, зокрема, відсутність ґрунтовно опрацьованої методики аналізу діяльності лізингоодержувачів визначає актуальність дисертаційного дослідження, а також вибір його мети і визначення задач на етапі економічних реформ в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Тернопільської академії народного

господарства і належить до держбюджетної теми “Організація оперативного економічного аналізу діяльності підприємств і об’єднань в умовах ринкової економіки” (державний реєстраційний номер 0101U002352). Особисто автором розроблено питання вдосконалення оперативного економічного аналізу інвестиційної діяльності.

Мета і задачі дослідження. Мета дисертаційної роботи – обґрунтувати цілісну систему науково-методичних положень і практичних рекомендацій з організації обліку та аналізу ефективності фінансового лізингу як форми інвестування на рівні підприємств лізингоодержувачів, шляхом теоретичного осмислення та практичного вирішення проблеми.

Реалізація поставленої мети обумовила такі задачі дослідження:

- дослідити економічну природу лізингу як альтернативного способу отримання засобів виробництва в процесі здійснення капітальних інвестицій для визначення оптимальної системи лізингових відносин та його ролі в економіці країни;
- проаналізувати норми законодавчого регламентування лізингових операцій та їх обліку з точки зору ефективності дії для виконання практичних задач;
- дати оцінку діючої системи організації бухгалтерського обліку фінансового лізингу на підприємстві та розробити рекомендації щодо її вдосконалення з метою повного задоволення потреб основних користувачів інформацією;
- узагальнити методичні засади податкового обліку операцій, пов’язаних із фінансовим лізингом, для його наближення до принципів бухгалтерського обліку;
- визначити основні критерії оцінки ефективності фінансового лізингу та запропонувати напрями удосконалення чинної методики аналізу ефективності інвестицій і способів розрахунку основних її показників в контексті здійснення лізингових операцій;
- обґрунтувати економічні критерії порівняльної ефективності фінансового лізингу та банківського кредиту, вибір інструментарію оцінки фактора ризику з метою уникнення впливу негативних факторів на кінцевий підсумок діяльності.

Об’єктом дослідження є фінансовий лізинг як форма інвестування.

Предметом дослідження є організація та методика обліку та аналізу фінансового лізингу на підприємствах сфери матеріального виробництва.

Методи дослідження. В процесі дослідження у роботі використовувалися методи теоретичного узагальнення, діалектичного і системного підходу (при визначенні системи лізингових відносин); метод системного аналізу, синтезу та моделювання (при розробці моделей обліку фінансового лізингу лізингоодержувачем); методи причинно-наслідкового зв’язку і порівняння (при встановленні відмінностей в обліку фінансового лізингу в Україні та за кордоном, критичному аналізу змісту вітчизняних положень (стандартів) бухгалтерського обліку); застосо-

вано систему показників та оціночний метод (при аналізі ефективності фінансового лізингу як форми інвестування).

Теоретичну та інформаційну базу роботи складають: законодавчі акти України та нормативні документи з питань бухгалтерського обліку та оподаткування; чисельні роботи вітчизняних та зарубіжних учених щодо проблем обліку та аналізу; статистичні дані, що стосуються лізингових операцій; звітна інформація досліджуваних підприємств, відомості їх первинного, аналітичного та синтетичного обліку.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні теоретичних і методичних засад обліку та аналізу ефективності використання фінансового лізингу на підприємствах. У процесі дослідження автором одержані такі найбільш суттєві наукові результати, які характеризують новизну роботи.

Вперше:

- виокремлено можливі варіанти обліку фінансового лізингу з метою оптимізації облікового процесу та виявлено фактори впливу на побудову обліку лізингових операцій, до яких віднесено: форму одержання активів; систему критеріїв визнання лізингу фінансовим; систему оцінки об'єкта лізингу; систему формування фінансових ресурсів.

Набули подальшого розвитку:

- визначення економічної сутності лізингу у період трансформаційних перетворень, зокрема, поглиблено розуміння фінансового лізингу, як дефініції, під якою слід розуміти діяльність підприємства, спрямовану на розширення виробничого потенціалу або оновлення основних засобів;

- критерії визнання лізингу фінансовим для потреб бухгалтерського та податкового обліку. В контексті цього, запропоновано додатковий критерій – відповідність технічних характеристик активу вимогам виробництва продукції;

- методичні засади обліку лізингових операцій в частині уточнення головних ознак витрат, які підлягають капіталізації за фінансовим лізингом, що забезпечує виконання практичних задач, зокрема, чітке виокремлення компонент лізингового платежу та структуризації подальших витрат, пов'язаних з використанням лізингового майна, на операційні та капітальні;

- методичний інструментарій аналізу ефективності інвестицій в частині визначення основних етапів проведення аналізу операцій фінансового лізингу на підприємствах, у зв'язку з чим запропоновано методи оцінки інвестицій, що характеризують ефективність лізингу;

- методика порівняльного аналізу джерел фінансування основних засобів, в якій уточнено процедури загальної оцінки інвестиційних обмежень кожного джерела, розрахунок ефективності інвестиційних ресурсів та вибір оптимального способу фінансування;

- аналітичні методи кількісного аналізу фактора ризику. Їх поширено на розрахунок оптимального значення рентабельності при розширенні виробничих потужностей з метою уникнення можливих фінансових втрат.

Удосконалено:

- структуру регістрів бухгалтерського обліку шляхом: розширення пооб'єктного обліку капітальних інвестицій в розрізі субрахунків; введення окремої відомості аналітичного обліку зобов'язань за фінансовим лізингом, яку деталізовано за напрямками розрахунків; доповнення приміток до річної фінансової звітності окремим розділом “Фінансова оренда”, що розширить інформаційне поле за окремими класифікаційними ознаками, видами витрат та зобов'язань.

Практичне значення одержаних результатів полягає у сформульованих та обґрунтованих наукових положеннях та виробничій спрямованості розробок, які придатні для використання у діяльності суб'єктів господарювання, що уможливорює підвищення ефективності облікових робіт і методики аналізу операцій фінансового лізингу.

Окремі положення та висновки дисертації, а також практичні результати роботи застосовуються у діяльності підприємств-лізингодержувачів: у ВАТ “Плодорозсадник” Скала-Подільський”, ТОВ МТС “Тернопільагромаш” та СП “ДІАНА Інтернаціональ” ЛТД при організації облікових процесів за лізинговими операціями та аналізу ефективності використання фінансового лізингу (довідки № 143/2 від 17.11.2004 р., № 25 від 29.10.2004 р. і № 113 від 10.11.2004 р.).

Матеріали дисертаційного дослідження використовуються в навчальному процесі Тернопільської академії народного господарства при викладанні дисциплін “Спецпрактикум з обліку і аудиту”, “Фінансовий облік І”, “Фінансовий облік II” та “Облік комерційної діяльності” (довідка № 126-06/30 від 05.11.2004 р.), а також “Економічний аналіз”, “Проектний аналіз”, “Фінансовий аналіз” та “Стратегічний аналіз” (довідка № 126-06/39 від 19.11.2004 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є одноосібно виконаною науковою працею. Наукові положення роботи, висновки та пропозиції, що виносяться дисертантом на захист, одержані самостійно.

Апробація результатів дисертації. Основні науково-практичні результати дисертаційного дослідження доповідались і обговорювались на: Міжнародній науково-практичній конференції “Економічний аналіз в Україні на початку XXI століття” 23-24 жовтня 2001 р. у м. Тернополі, Всеукраїнській науково-практичній конференції “Бухгалтерський облік та фінансова звітність як інструмент контролю” 27 лютого 2003 р. у м. Дніпропетровську, Всеукраїнській науково-практичній конференції “Розвиток ринкової економіки на Поділлі: здобутки, проблеми, перспективи” 23 жовтня 2003 р. у м. Хмельницькому, Міжнародній науково-теоретичній конференції “Соціально-економічні, політичні та культурні оцінки і прогнози на рубежі двох

тисячоліть” 12 березня 2004 р. у м. Тернополі, Міжнародній науково-практичній конференції “Облік, аудит і аналіз: економічна база, стратегія, концепції” 28-29 травня 2004 р. у м. Тернополі.

Наукові публікації. За результатами дослідження опубліковано 11 наукових праць загальним обсягом 3,38 д.а., з них 8 – у наукових фахових виданнях обсягом 2,81 д.а.

Структура дисертаційної роботи. Відповідно до мети, завдань та логіки дослідження визначено структуру роботи, яка складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст дисертації становить 188 сторінок комп’ютерного тексту. У дисертації наведено: 12 таблиць на 5 сторінках, 5 рисунків на 3 сторінках, 21 додаток на 119 сторінках. Список використаних джерел налічує 252 найменування і розміщений на 22 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У розділі 1 “**Основи лізингу та його місце у відтворенні основних засобів**” комплексно досліджено основи лізингу, розкрито сутність фінансового лізингу як форми інвестування, розглянуто основні види та форми лізингу, основи правового регулювання лізингових операцій та їх обліку в період ринкової трансформації, вказано основні недоліки регулювання фінансового лізингу в Україні та напрямки їх усунення.

Дослідженням узагальнено різноманітні підходи до трактування сутності категорії лізинг. Теоретичне обґрунтування існуючих точок зору щодо розуміння лізингу та його специфічних ознак дало підставу дійти висновку, що в період ринкової трансформації лізинг слід розглядати як особливу форму інвестування, альтернативу банківській позиції, що дозволяє надавати лізингодавцем лізингоодержувачу майно на умовах поверненості, терміновості і платності з наданням права викупу об’єкта лізингу. Констатовано, що лізинг можна віднести до прямих інвестицій, в процесі використання яких лізингоодержувач зобов’язаний відшкодувати інвестиційні витрати лізингодавцю, здійснені в матеріальній та грошовій формах, і виплатити винагороду.

У дисертації визначено чинники, які свідчать про те, що лізинг виступає способом реалізації відносин власності. Це дозволяє побудувати схематичну модель лізингових відносин, яка показує взаємозв’язок між суб’єктами лізингу через сукупність фінансово-комерційних, правових та організаційно-технічних відносин (рис. 1). Модель базується на тому, що спільні відносини учасників лізингу дають змогу кожному з них окремо отримувати прибутки від капітальних інвестицій на умовах використання та повернення. Базуючись на трьох основних організаційно-економічних відносинах (орендних, інвестиційних та торгових), лізинг виступає як спосіб трансформації власності, який через механізм економічних відносин визначає взаємозв’язок елементів виробничих сил і виробничих відносин.

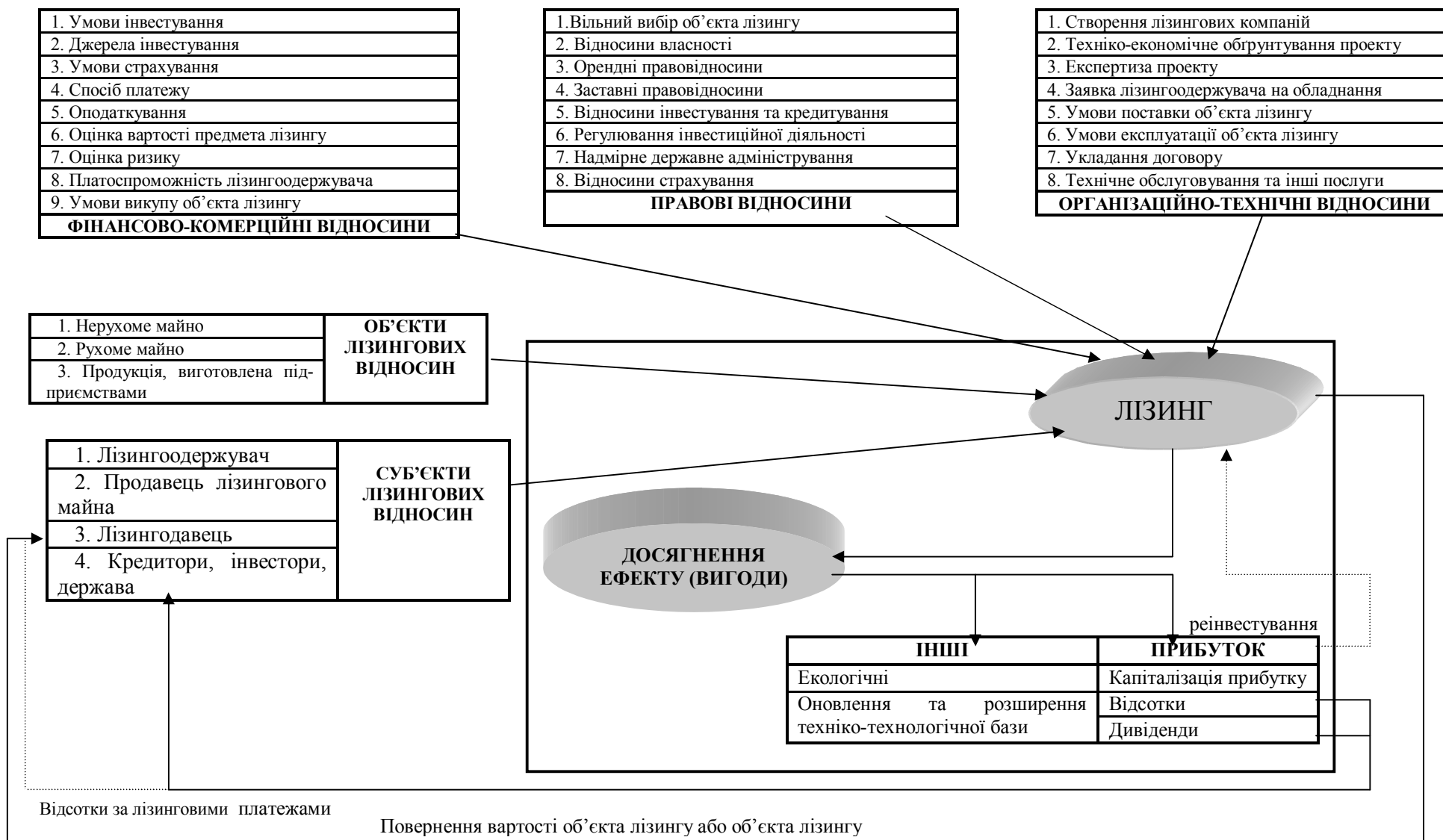

Рис. 1. Схематична модель лізингових відносин

Дослідження специфіки можливих видів, форм та способів реалізації лізингових угод засвідчило, що основним видом лізингу виступає фінансовий. У даному контексті визначено, що фінансовий лізинг за своєю економічною природою є довгостроковими капітальними інвестиціями, в той час як операційний лізинг за характером лізингових платежів подібний тільки до поточних операційних витрат. Це дало підставу стверджувати, що фінансовий лізинг із точки зору лізингодавця – це діяльність, спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів; для лізингоодержувача він виступає альтернативою придбання майна.

Проведене узагальнення існуючих підходів щодо характеристики критеріїв визнання лізингу фінансовим дозволило встановити такі умови визнання: термін оренди майна відносно терміну амортизації об'єкта, перехід ризику випадкового знищення (пошкодження) на лізингоодержувача, придбання предмета лізингу лізингодавцем на замовлення лізингоодержувача та обов'язковий викуп майна останнім. В дисертації діяльність лізингоодержувача визначається як така, що спрямована на розширення виробничого потенціалу або оновлення основних засобів, яка характеризує процес реалізації ефективної форми інвестування, що визначається відношеннями власності та спільної економічної діяльності.

Аналіз вітчизняної практики регулювання лізингових операцій показав, що, в умовах відсутності законодавства про лізинг, в Україні використовувався підхід, який визначав складну правову природу лізингу, що перебувала на межі суміжних відносин: доручення, оренди, купівлі-продажу, товарного кредиту, позики, застави. На сучасному етапі використовується підхід, який базується на визначенні того, що існує особливий інститут лізингу, норми якого не збігаються з нормами інших інститутів цивільного права. У дослідженні доведено, що сучасні режими оподаткування і регулювання уможливають процес вдосконалення лізингу в інституціональних межах. Поряд з існуючими перевагами лізингового законодавства є й недоліки (відсутність: юридичного статусу лізингодавця; лізингу інтелектуальної власності та прав; державної підтримки розвитку лізингу, в тому числі і податкових пільг), які сповільнюють процес розвитку лізингових відносин.

З'ясовано, що методика обліку фінансового лізингу в Україні побудована на основі критерію економічної сутності лізингових операцій. Проте, відсутність єдиного підходу до основних критеріїв визнання лізингу фінансовим зумовила визначення головних ознак для потреб бухгалтерського та податкового обліку: перехід права власності; намір придбання об'єкта лізингу, термін використання (експлуатації) об'єкта лізингу, граничний розмір суми лізингового платежу; лізинг майна, яке було у користуванні. Цільовий характер використання активу лізингоодержувачем дає підставу встановити додатковий критерій, яким передбачено відповідність технічних характеристик об'єкта лізингу вимогам виробництва. Врахування запропонованого критерію дозволить уникнути нецільового використання лізингового майна, знизити капітальні та операційні витрати, підвищити рентабельність продукції, а також спростити обліковий процес.

У розділі 2 – “Облік фінансового лізингу: організація, методика та облікове забезпечення” – подано розгорнутий аналіз проблем, пов’язаних із організацією обліку лізингових операцій, відображенням складових лізингових платежів та зобов’язань лізингоодержувача в обліку. Визначено основні напрямки вдосконалення фінансової звітності та податкового обліку на підприємствах.

Проведене дослідження показало, що організація обліку лізингових операцій пов’язана із складною побудовою фінансового лізингу як за кількістю учасників, так і за специфікою виконуваних ними функцій. Важливим аспектом облікового процесу є наявність визначених критеріїв, які дозволяють класифікувати лізинг як фінансовий. Основна ознака, яка розділяє фінансовий та операційний лізинг, ґрунтується на тому, у який спосіб ризик і винагороди, пов’язані з правом власності на об’єкт лізингу, розподіляються між лізингодавцем і лізингоодержувачем.

Для раціональної побудови обліку операцій фінансового лізингу відповідно до нових форм управління використано метод моделювання. У процесі моделювання визначено основні чинники, під впливом яких формуються організаційно-методичні принципи обліку лізингових операцій: форма одержання активів (S), яка передбачає отримання активу залежно від форм лізингу; система критеріїв (K) визнання лізингу фінансовим передбачає встановлення умов, за якими лізинг визнається фінансовим; система оцінки об’єкта лізингу (T); система формування фінансових ресурсів (F), якою передбачено покриття зобов’язань за рахунок власних коштів підприємства та амортизаційних відрахувань. Внаслідок комбінування чинників та їх ознак отримано можливі моделі, які показані на рис.2.

Результатом процесу моделювання обліку фінансового лізингу є виділення логічно можливих моделей:

$L_1=S_1K_1T_1F_1$	$L_6=S_1K_2T_1F_1$	$L_{11}=S_1K_3T_2F_2$	$L_{16}=S_2K_2T_1F_2$	$L_{21}=S_3K_3T_2F_2$
$L_2=S_1K_2T_2F_1$	$L_7=S_1K_1T_1F_2$	$L_{12}=S_1K_4T_1F_2$	$L_{17}=S_3K_1T_1F_2$	$L_{22}=S_3K_4T_1F_2$
$L_3=S_1K_3T_2F_1$	$L_8=S_1K_1T_2F_2$	$L_{13}=S_2K_4T_1F_1$	$L_{18}=S_3K_1T_2F_2$	
$L_4=S_1K_4T_1F_1$	$L_9=S_1K_2T_1F_2$	$L_{14}=S_2K_2T_1F_1$	$L_{19}=S_3K_2T_1F_2$	
$L_5=S_1K_1T_2F_1$	$L_{10}=S_1K_2T_2F_2$	$L_{15}=S_2K_1T_1F_2$	$L_{20}=S_3K_2T_2F_2$	

Розроблені моделі базуються на передачі лізингоодержувачеві ризику та всіх винагород, пов’язаних з правом користування та володіння активом, що дозволяє упорядкувати систему, охопити можливі варіанти його організації, виділивши властиві кожній моделі особливості. Моделі L_{17} , L_{18} , L_{19} та L_{20} стосуються лізингу, який передбачає подальший перехід права власності лізингоодержувача на об’єкт лізингу або намір його придбання. Серед варіантів обліку, якими передбачено отримання активу на умовах зворотного лізингу з подальшим переходом права

власності, віднесено моделі L_1, L_2 та L_5-L_{10} . Відмінністю моделей L_{11}, L_{12}, L_{21} та L_{11} є те, що вони базуються на подальшому поверненні активу лізингодавцеві.

Для забезпечення адекватного відображення економічних реалій у бухгалтерському обліку необхідно вдосконалити його методичне забезпечення з метою задоволення інформаційних потреб користувачів. Ознайомлення із П(С)БО 14 “Оренда” і МСБО 17 “Оренда” показало, що національні правила за окремими напрямками суперечать економічним принципам здійснення лізингових операцій. Для гармонізації класифікаційних ознак фінансового лізингу запропоновано граничне значення “теперішньої вартості мінімальних орендних платежів” встановити на рівні 90-95% справедливої вартості, а не таке, що дорівнює або перевищує її. Це зумовлено тим, що на практиці сума мінімальних орендних платежів може не перевищувати справедливої вартості об’єкта лізингу.

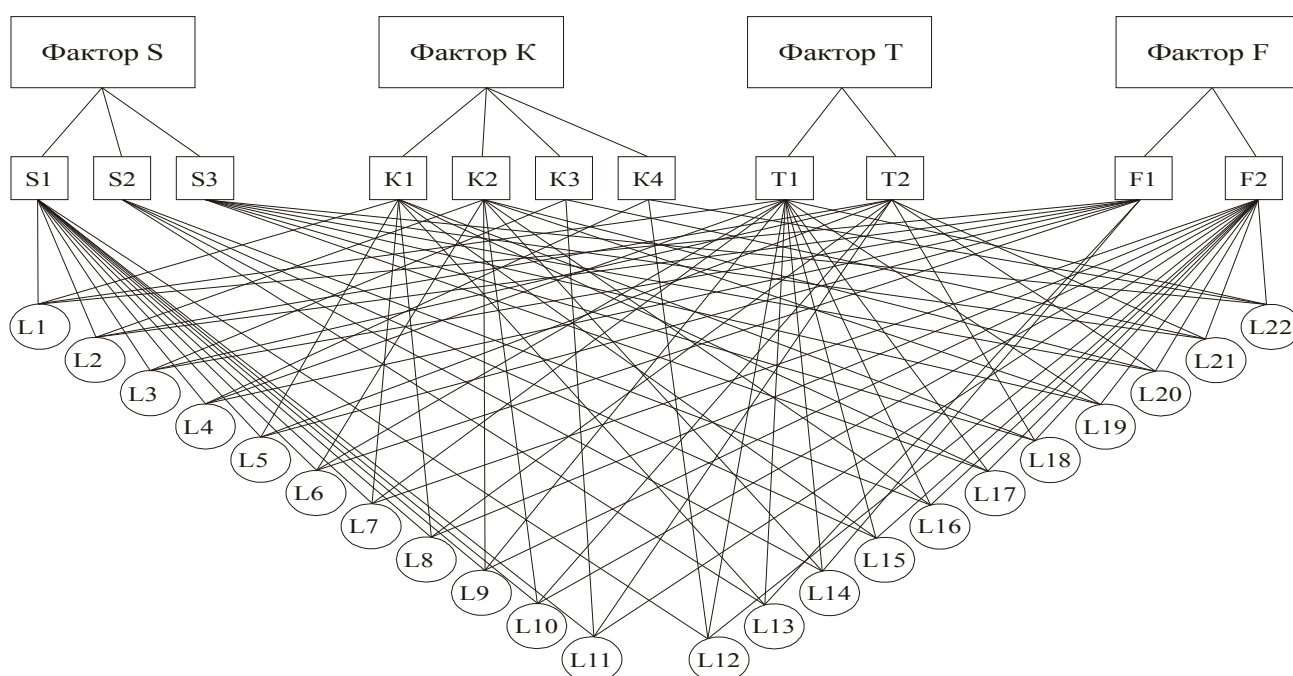

Рис.2. Моделювання обліку фінансового лізингу лізингоодержувачем

Ще одним невирішеним завданням уніфікованих правил бухгалтерського обліку є капіталізація лізингового майна та витрат, пов’язаних із його утриманням.

У дисертації доведено, що капіталізувати слід лише ті лізингові операції, за якими значна частина переваг і ризику володіння майном переходить до лізингоодержувача, а також всі довгострокові угоди. Відсутність чітких пояснень умов капіталізації витрат, пов’язаних із утриманням і покращенням об’єкта лізингу зумовило уточнення головних ознак витрат, що підлягають капіталізації: продовження строку корисної експлуатації; зниження виробничих потужностей; покращення якості продукції внаслідок оновлення машин і механізмів; зменшення операційних витрат у результаті запровадження нових виробничих процесів; відновлення

втрачених властивостей. Запропоновано капіталізувати початкові витрати лізингоодержувача, які понесені під час переговорів і надання гарантій за угодами про фінансовий лізинг, із включенням до первісної вартості об'єктів.

У процесі аналізу окремих складових лізингових платежів виявлено нові позиції, а саме показники, економічна сутність та практичне застосування яких не визначено стандартами бухгалтерського обліку. Зокрема, це стосується показників гарантованої і негарантованої ліквідаційної вартості об'єкта лізингу. Показник “гарантована ліквідаційна вартість” повинен використовуватись в розрахунках тільки у випадку повернення або викупу об'єкта лізингу за залишковою вартістю після закінчення терміну лізингу, а показник “негарантована ліквідаційна вартість” – коли не передбачається ні повернення об'єкта, ні його викуп після закінчення терміну договору.

Для відображення операцій і об'єкта фінансового лізингу в аналітичному обліку необхідно забезпечити широке інформаційне подання за окремими класифікаційними ознаками та видами витрат. З огляду на це, дисертантом запропоновано вдосконалити структуру аналітичного обліку “Відомість капітальних інвестицій у будівництво і придбання необоротних активів”. У ній передбачається пооб'єктний облік, в розрізі субрахунку 157 “Капітальні витрати за фінансовою орендою”, капітальних інвестицій та капітальних витрат.

Відсутність інформації щодо поточної заборгованості лізингоодержувача за лізинговими платежами, а також відсутність назв лізингодавців не забезпечує адміністративний персонал інформацією для управління і не відповідає вимогам користувачів. В роботі розроблено вкладний аркуш до Журналу 3 обліку розрахунків, довгострокових і поточних зобов'язань, який розділено та деталізовано за довгостроковими і поточними зобов'язаннями. Це надасть можливість у розрізі зобов'язань одержувати інформацію про рух, залучених на умовах фінансового лізингу, необоротних активів, яку згруповано за лізингодавцями та термінами погашення заборгованості.

Важливою компонентою фінансової звітності, що детально відображає зміст лізингових операцій в Балансі підприємства, є примітки до річної фінансової звітності. Аналіз даної форми звітності показав відсутність окремих розділів, що відображають інформацію за такими показниками: непередбачена орендна плата; загальна сума мінімальних орендних платежів та їх теперішня вартість; зобов'язання лізингоодержувача.

Автором рекомендовано розкривати інформацію щодо “непередбаченої орендної плати” в розділі V “Доходи і витрати” з врахуванням показників, покладених в основу її розрахунку, а також доповнити структуру приміток до річної фінансової звітності, окремим розділом “Фінансова оренда”, що дає змогу користувачам отримати інформацію про зобов'язання лізингоодержувача, загальну суму мінімальних орендних платежів та їх теперішню вартість, а також зміни у їх складі

протягом звітного періоду залежно від терміну укладеної угоди. Це підвищить прозорість, доступність і зрозумілість фінансової звітності, зв'язок показників основних компонент звітності.

Сучасна техніка оподаткування операцій, пов'язаних із фінансовим лізингом, вимагає належної організації їх податкового обліку. Основою якісного та достовірного обліку таких операцій за різних правил формування витрат та амортизаційних відрахувань за об'єктом фінансового лізингу є запровадження спеціальної документації розподілу сум нарахованого лізингового платежу з виокремленням фінансових та капітальних витрат. Для спрощення розрахунку суми амортизаційних відрахувань у кожній групі основних засобів рекомендовано виділяти підгрупи з позначенням "Отримані на умовах фінансового лізингу". Це спростить контроль за правильністю та достовірністю визначення складових, що впливають на базу оподаткування, підвищить культуру ведення податкового обліку, забезпечить достовірність облікової інформації та сприятиме усуненню можливих помилок у складанні податкової звітності.

У розділі 3 "Вдосконалення методики аналізу ефективності проведення лізингових операцій" увага зосереджена на оцінці методики аналізу ефективності фінансового лізингу як форми інвестування із врахуванням основних критеріїв ефективності здійснення лізингових операцій з точки зору економічних інтересів лізингоодержувача, використанні показників оцінки ефективності інвестицій, необхідності й доцільності порівняльного аналізу ефективності лізингу та кредиту на придбання основних засобів та оцінки фактора ризику при здійсненні фінансового лізингу.

У процесі дослідження ефективності фінансового лізингу як форми інвестування виявлено, що основними критеріями оцінки, з точки зору економічної ефективності лізингоодержувача, є забезпечення таких умов: віддача на вкладені грошові кошти; покриття інвестиційних витрат. Це дає підставу стверджувати, що фінансовий лізинг є видатками лізингоодержувача, які збільшують або підтримують його капітальні активи.

У роботі запропоновані етапи проведення аналізу ефективності фінансового лізингу (рис.3), які дозволять використовувати комплексний підхід до розв'язання поставлених задач, розкриваючи вплив окремого елемента на формування кінцевого результату. У процесі аналізу важливе значення надано організаційно-технічному та комплексному комерційному аналізу проекту, що дозволяє оцінити мету, завдання та напрями аналізу ефективності фінансового лізингу.

Визначено основні передумови, що вимагають застосування моделей оцінки ефективності прямих інвестицій: інвестиційні витрати можуть здійснюватись одноразово; процес отримання результатів від реалізації фінансового лізингу має тривалий термін; здійснення довгострокових операцій призводить до зростання невизначеності при оцінці всіх аспектів інвестування, до ризику помилки. Аналіз інвестиційних проектів, на основі фінансового лізингу, повинен спрямовуватися

на визначення ефективності використання капітальних інвестицій. У даному контексті обґрунтовано доцільність поєднання та використання нових динамічних (NPV – чиста теперішня вартість, IRR – внутрішня норма дохідності) і простих статичних (PI – рентабельність інвестицій, PP – термін окупності) показників оцінки ефективності інвестицій.

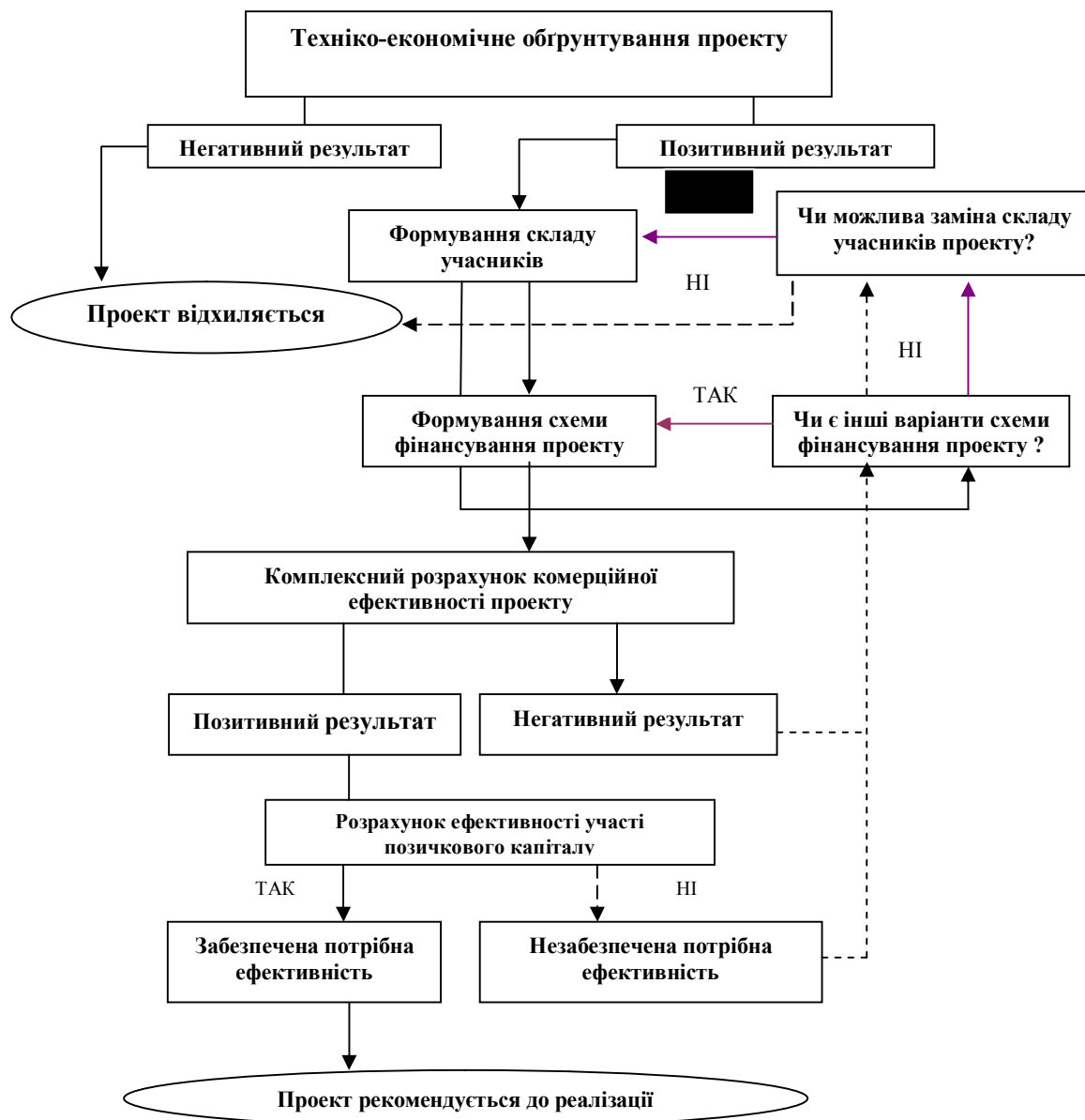

Рис. 3. Етапи проведення аналізу ефективності фінансового лізингу

Автор вважає, що методика оцінки ефективності фінансового лізингу повинна відображати особливості реальних грошових потоків, які мають місце в процесі впровадження нового обладнання, а також зростання прибутку за рахунок скорочення експлуатаційних витрат застарілого обладнання. Ці особливості полягають у визначенні основних елементів розрахунку ефективності використання фінансового лізингу, серед яких пріоритети надано операційному грошовому потоку та ставці дисконтування. При визначенні безпечного грошового потоку рекомендовано використовувати метод еквівалента певності, який базується на ретроспективному

виборі інвестиційних проектів і визначенні коефіцієнта варіації, що дозволяє отримати безпечну величину грошового потоку.

Виявлено, що величина вартості капіталу, пов'язаного з довгостроковою заборгованістю, дорівнює відсотковій ставці за фінансовим лізингом. Це дало підставу визначити приведені показники дисконту, який становить для ВАТ “Плодорозсадник” Скала-Подільський” – 13,4 %, ТОВ МТС “Тернопільагромаш” – 23,1 %, СП “ДІАНА Інтернаціональ ЛТД” – 20,9 % (із врахуванням ефекту від інфляції).

У дисертаційній роботі серед нових динамічних методів оцінки інвестицій перевагу надано показникові чистої поточної вартості, розрахунок якої для оцінки ефективності фінансового лізингу пропонується здійснювати, використовуючи індекс цін виробників промислової продукції, акцентуючи увагу на величині суми капітальних витрат лізингодержувача. Ігнорування фактора інфляції негативно впливає на результати аналізу ефективності фінансового лізингу і призводить до помилок, внаслідок яких підприємство може прийняти мало ефективний проект.

З метою отримання додаткової інформації доцільно застосовувати показник терміну окупності інвестицій. Цей показник рекомендовано визначати на основі кумулятивної суми грошових надходжень, розраховуючи кожен складову з використанням коефіцієнта дисконтування (PP_L):
$$\sum_{t=0}^{N_{ok}} \frac{R_t e_t + A_t}{(1+d)^t} - K$$
, де R_t – річна сума грошових надходжень до виплати податків, грн., A_t – річна сума амортизаційних відрахувань, грн.; K – сума капітальних витрат, грн.; e_t – еквівалент певності на t -му кроці розрахунку, %; N_{ok} – термін окупності капітальних інвестицій на основі лізингу, роки; t – номер кроку розрахунку, одиниць.

Використавши запропоновані показники, проведено аналіз ефективності фінансового лізингу з позиції лізингодержувача (табл.1).

Таблиця 1

Показники ефективності фінансового лізингу

Назва підприємства	Показники			
	NPV _L , грн.	IRR _L , грн.	PI _L , грн.	PP _L , роки
ВАТ “Плодорозсадник “Скала-Подільський”	70 040,41	44,36	1,49	3,25
ТОВ МТС “Тернопільагромаш”	610547,89	59,86	1,22	3,57
СП “ДІАНА Інтернаціональ ЛТД”, Проект №1	148 067,25	34,52	1,21	3,41
СП “ДІАНА Інтернаціональ ЛТД”, Проект №2	117 624,14	44,64	1,39	2,44

Результати приведених розрахунків показників показали, що найбільш прибутковими є проекти СП “ДІАНА Інтернаціональ ЛТД”, про що свідчать показники NPV_L та PP_L , які

відповідно склали 148 067,25 грн. і 3,41 грн. у першому випадку й 117 624,14 грн. і 2,44 грн. – у другому. Порівняно високими показниками характеризуються проекти ВАТ “Плодорозсадник “Скала-Подільський” і ТОВ МТС “Тернопільагромаш”, що свідчить про високу їх ліквідність та прибутковість. Розрахунок запропонованих показників дозволяє фінансування проектів, чутливих до зміни відсоткової ставки та запобігає неефективному вкладенню в малорентабельні та низько ефективні проекти.

При аналізі доцільності фінансового лізингу чи кредиту на придбання основних засобів завдання оптимізації джерел фінансування зводиться до виявлення зони ефективності лізингових операцій на противагу використанню кредиту. Це зумовило використання послідовності “від загального – до конкретного”, що охоплює наступне: аналіз та оцінку інвестиційних обмежень; розрахунок ефективності використання інвестиційних ресурсів для кожного джерела; вибір оптимального способу фінансування.

Як показав аналіз, для лізингоодержувача обидва варіанти за рівних умов їх здійснення дають приблизно однакові результати. Значну роль при цьому відіграють капітальні витрати нульового періоду (авансовий платіж за об’єкт лізингу), що впливає на зменшення позитивного результату показника NPV_L та збільшення показника PV_L (поточна вартість інвестиційних витрат). Хоча фінансовий лізинг як форма інвестування може бути і не особливо вигідним, але умови його стимулювання державним сектором мають значні переваги порівняно з придбанням основних засобів з використанням банківського кредиту.

Проведені дослідження показують, що для забезпечення ефективного управління фінансовими результатами господарської діяльності лізингоодержувача слід застосовувати такий прийом аналізу як визначення точки беззбитковості виробництва. Обраний метод дає змогу встановити граничну межу виробництва (реалізації) продукції, при якій суб’єкт може повернути суму витрат за фінансовим лізингом. За результатами розрахунків декількох варіантів точки беззбитковості в ТОВ МТС “Тернопільагромаш”, ВАТ “Плодорозсадник “Скала-Подільський” та СП “ДІАНА Інтернаціональ ЛТД” встановлено, що значення точок беззбитковості відповідає точкам, в яких надходження грошових коштів від проекту покривають постійні витрати та витрати на здійснення щорічних лізингових платежів лізингодавцю.

У роботі показано, що всі проекти характеризуються значним запасом фінансової міцності і мають право на впровадження.

Для упередження ризику та невизначеності за фінансовим лізингом рекомендовано проводити аналіз чутливості проекту. За його допомогою виявлено вплив окремих факторів на показник чистої поточної вартості (NPV_L) інвестиційного проекту за умови незмінності інших. У процесі аналізу визначено показники змінної, що впливають на еластичність проекту: обсяг капітальних витрат; ціна продажу продукції; ставка дисконтування. Розрахунок критичних

значень змінної проекту свідчить про те, що коефіцієнт еластичності (E_{NPV}) за кожним поданим показником для лізингоодержувачів більше одиниці, чим визначено можливість небезпечних змін при здійсненні лізингових операцій. Це дає можливість визначити вузькі місця в реалізації проекту та оцінити вплив можливих відхилень від передбачених умов.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове розв'язання наукової проблеми, яка полягає в удосконаленні методичних та організаційних засад обліку та аналізу фінансового лізингу в Україні. Це дало змогу сформулювати низку висновків теоретичного, методичного та науково-прикладного характеру, які забезпечили досягнення поставленої мети.

1. Характерні організаційно-правові відносини визначають лізинг як складну систему господарювання. На цій основі побудовано схематичну модель лізингових відносин, у якій виокремлено фінансово-комерційні, правові та організаційно-технічні відносини, що прямо впливають на діяльність суб'єктів лізингу, надаючи можливість кожному окремо отримувати певні вигоди. Існуючі погляди на розуміння сутності фінансового лізингу дозволили автору трактувати фінансовий лізинг як діяльність підприємства, спрямовану зі сторони лізингоодержувача на розширення виробничого потенціалу або оновлення основних засобів, яка характеризує процес обґрунтування та реалізації ефективної форми інвестування, що визначається відношеннями власності та спільної економічної діяльності. Цим конкретизується призначення лізингу в умовах реформування економіки України.

2. Головна особливість методики бухгалтерського обліку фінансового лізингу в Україні полягає в її побудові на основі критерію економічної сутності лізингових операцій. Розглядаючи різні підходи, визначені цивільним, господарським та податковим правом, до класифікації лізингу можна сформулювати спільні критерії визнання лізингу фінансовим для потреб бухгалтерського та податкового обліку: перехід права власності; намір придбання об'єкта лізингу; термін корисного використання (експлуатації) об'єкта лізингу; граничний розмір суми лізингового платежу; лізинг майна, яке було у користуванні; відповідність технічних характеристик активу вимогам виробництва продукції користувачем. Загалом визначені критерії розмежовують методичні принципи обліку фінансового та операційного лізингу.

3. Сучасні умови господарювання вимагають раціональної побудови обліку лізингових операцій. Узагальнивши основні принципи і методи обліку фінансового лізингу, побудовано конкретні моделі, що забезпечило упорядкування системи через охоплення усіх можливих варіантів його організації і виокремлення особливостей. Головними критеріальними ознаками при моделюванні обліку фінансового лізингу у лізингоодержувача визнано такі: форми одержання

активів; система критеріїв визначення лізингу фінансовим; система оцінки об'єкта лізингу; система формування фінансових ресурсів.

4. Багатоваріантність облікових номенклатур та необхідність адекватного відображення економічних реалій в бухгалтерському обліку обумовлюють потребу вдосконалення методичного забезпечення для задоволення інформаційних потреб користувачів. Для конкретизації умов визнання лізингу фінансовим необхідно встановити “граничне значення мінімальних орендних платежів” на рівні 90-95 % справедливої вартості активу. Пропонуються такі головні ознаки витрат, пов'язані із утриманням об'єкта лізингу, які підлягають капіталізації: продовження строку корисної експлуатації; зростання виробничих потужностей; покращення якості продукції внаслідок оновлення машин; зменшення операційних витрат в результаті запровадження нових виробничих процесів; відновлення втрачених властивостей. У межах удосконалення змістовного наповнення показника “мінімальні орендні платежі” запропоновано використовувати показник “гарантована ліквідаційна вартість” тільки у випадку повернення або викупу об'єкта фінансового лізингу за залишковою вартістю, а показник “негарантована ліквідаційна вартість” – коли не передбачається ні повернення, ні його викупу лізингоодержувачем.

5. Доцільно удосконалити структури облікових аналітичних реєстрів та фінансової звітності, що дозволить розширити інформаційне поле, за допомогою здійснення таких заходів:

- запровадження процедури пооб'єктного обліку лізингового майна в розрізі субрахунку 157 “Капітальні витрати за фінансовою орендою”;
- розроблення форми вкладеного аркушу для ведення аналітичного обліку розрахунків, довгострокових і поточних зобов'язань, який слід деталізувати за напрямками розрахунків;
- доповнення до типової форми примітки до фінансової звітності нового розділу “Фінансова оренда” та механізму розкриття інформації щодо “непередбаченої орендної плати”, які несуть деталізовану інформацію для користувачів фінансової звітності про лізингові операції.

6. Важливим напрямом покращення стану облікових робіт є належна організація податкового обліку операцій, пов'язаних з фінансовим лізингом. У зв'язку з цим пропонується ввести спеціальну документацію розподілу сум нарахованого лізингового платежу, розрахунку балансової вартості та амортизаційних відрахувань основних засобів, що дозволить оптимізувати контроль за правильністю визначення валових витрат та податкової амортизації.

7. В аналізі ефективності лізингових операцій доведено доцільність застосування сукупності простих статичних та нових динамічних методів оцінки ефективності інвестицій для операцій фінансового лізингу. Серед статичних перевага надається методу розрахунку дисконтованого строку окупності, з нових динамічних – показникові поточної вартості, розрахунок якої запропоновано здійснювати з використанням індекса цін виробників промислової продукції.

8. Запропоновано механізм проведення порівняльного аналізу ефективності фінансового лізингу та кредиту на придбання основних засобів за методикою, якою передбачено поетапне вивчення від загальної оцінки кожного джерела фінансування до їх детального аналізу. Оцінка інвестиційних обмежень та розрахунок ефективності інвестиційних ресурсів для кожного джерела дозволяють визначити зони ефективності лізингових операцій на протигагу використанню кредиту.

9. Проведене дослідження використовуваних аналітичних методів кількісного аналізу ризику доводить, що для оцінки фактора ризику ефективно використовувати методику аналізу точки беззбитковості виробництва та аналізу чутливості реагування впливу різних чинників на кінцевий результат діяльності лізингоодержувача. Це дозволяє визначити граничну межу виробництва (реалізації) продукції, оптимальне значення рентабельності при розширенні виробничих потужностей та критичних значень змінної проекту для лізингоодержувача.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях:

1. Годованець О.В. Вибір критеріїв оцінки ефективності інвестицій при використанні лізингових операцій як форми фінансування інвестицій // Наукові записки. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу. Випуск 8.– Тернопіль: Економічна думка. — 2000. – С. 159-163 (0,23 д.а.)

2. Годованець О.В. Порівняльний аналіз лізингової та кредитної угоди // Наукові записки. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу. Випуск 9.– Тернопіль: Економічна думка. — 2001. – С. 140-143 (0,2 д.а.)

3. Годованець О.В. Тракткування фінансової оренди і особливості її обліку // Наукові записки. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу. Випуск 10. Частина 2. – Тернопіль: Економічна думка. — 2001. – С. 30-35 (0,3 д.а.)

4. Годованець О.В. Оподаткування операцій фінансового лізингу // Науковий вісник академії Державної податкової служби України. – 2001. – № 4 (14). – С. 42-48 (0,28 д.а.)

5. Годованець О.В. Контроль за здійсненням операцій фінансового лізингу у сфері зовнішньоекономічної діяльності // Вісник податкової служби України. – 2002. – № 19. – С. 36-40 (0,4 д.а.)

6. Годованець О.В. Податок на прибуток при здійсненні операцій з міжнародного лізингу та відображення сплати податку в бухгалтерському обліку // Вісник податкової служби України. – 2002. – № 32. – С. 14-19 (0,45 д.а.)

7. Годованець О.В. Особливості бухгалтерського та податкового обліку фінансового лізингу // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Випуск № 177: В 2т. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2003. Том II. – С. 494-503 (0,45 д.а.)

8. Годованець О.В. Порівняння фінансового лізингу та банківського кредиту на придбання основних фондів // Наукові записки. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу. Випуск 12. Частина 2. – Тернопіль: Економічна думка. — 2003. – С. 97-107 (0,5 д.а.)

В інших виданнях:

9. Годованець О.В. Лізинг – як форма фінансування капіталовкладень // Розвиток ринкової економіки на Поділлі: здобутки, проблеми, перспективи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 10-річчю Хмельницького інституту економіки і підприємництва 23 жовтня. – Хмельницький: ХІЕП, 2003. – С. 97-100 (0,2 д.а.)

10. Годованець О.В. Аналіз ефективності лізингу на промислових підприємствах // Соціально-економічні, політичні та культурні оцінки і прогнози на рубежі двох тисячоліть: Тези доповідей Міжнародної науково-теоретичної конференції 12 березня 2004 р. – Тернопіль: ТІЕП, 2004. – С. 33-34 (0,1 д.а.)

11. Годованець О.В. Облік та аналіз операцій фінансового лізингу на промислових підприємствах // Облік, аудит і аналіз: економічна база, стратегія концепції: Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції 28-29 травня 2004 р. – Тернопіль: ТАНГ, 2004. – С. 62-67 (0,27 д.а.)

АНОТАЦІЯ

Годованець О.В. Облік та аналіз фінансового лізингу як форми інвестування. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. – Тернопільська академія народного господарства, Тернопіль, 2005.

У дисертації досліджено методичні та організаційні проблеми ведення бухгалтерського обліку та аналізу фінансового лізингу як форми інвестування підприємствами України.

Для потреб обліку запропоновано ряд критеріїв визнання лізингу фінансовим, що дозволило встановити єдиний підхід для розмежування фінансового та операційного лізингу. Сформульовано пропозиції щодо вдосконалення методики обліку фінансового лізингу, окремих регістрів аналітичного обліку та структурних елементів приміток до річної фінансової звітності, що розширює інформаційне поле за окремими класифікаційними ознаками, видами витрат та зобов'язань.

Запропоновано основні етапи проведення аналізу фінансового лізингу підприємствами та методику порівняльного аналізу ефективності лізингу та кредиту на придбання основних засобів,

якою передбачено поетапне вивчення від загальної оцінки кожного джерела до їх конкретного аналізу.

Ключові слова: лізинг, інвестиції, бухгалтерський облік, аналіз, інвестиційний проект, ефективність, оцінка, ризик.

АННОТАЦІЯ

Годованец А.В. Учет и анализ финансового лизинга как формы инвестирования. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.06.04 – бухгалтерский учет, анализ и аудит. Тернопольская академия народного хозяйства, Тернополь, 2005.

В диссертации проведено исследование проблем учета и анализа финансового лизинга в условиях рыночной трансформации и осуществления предпринимательской деятельности. На основании теоретического обобщения различных подходов к определению сущности финансового лизинга как формы инвестирования и его специфических особенностей проведено уточнение данной экономической категории, учитывая его назначение в рыночных условиях хозяйствования как деятельности предприятия.

В работе предложены критерии финансового лизинга с учетом особенностей Национальных стандартов и требований законодательства Украины для нужд бухгалтерского и налогового учета. На основании анализа отечественной законодательной базы регулирования лизинга, выделено основные положения, отсутствие которых замедляет развитие финансового лизинга: юридический статус лизинговой компании; лизинг интеллектуальной собственности и прав; государственная поддержка, а также налоговые льготы.

Исследованы главные направления организации учета на основании выбора форм финансового лизинга с использованием метода моделирования, что разрешило упорядочить систему, определить возможные варианты организации, а также выделить их особенности.

Предложены варианты затрат, которые подлежат капитализации при финансовом лизинге, и обоснована необходимость усовершенствования формы отчетности примечания к годовой финансовой отчетности. В рамках усовершенствования рекомендуется предусмотреть раскрытие информации по таким показателям: непредусмотренная арендная плата; общая сумма минимальных арендных платежей и их действительная стоимость; задолженность лизингополучателя. Предложено дополнить структуру примечания к годовой финансовой отчетности разделом “Финансовая аренда”.

Разработана и обоснована специальная документация для нужд налогового учета операций связанных с финансовым лизингом. Изложены практические рекомендации использования такой

документации, что приводит к упрощению контроля правильности и достоверности определения составных частей лизинговых платежей, которые влияют на базу налогообложения.

При определении проектной эффективности финансового лизинга использовано комплексный подход, который раскрывает влияние каждого отдельного элемента на формирование показателя и углубляет аналитическую работу. Предложенные этапы проведения анализа эффективности финансового лизинга разрешают использовать комплексный подход, раскрывая влияние каждого фактора на конечный результат проекта. Обоснована целесообразность сочетания новых динамических и простых статических методов оценки инвестиций для определения эффективности лизинга.

В процессе анализа сравнения эффективности финансового лизинга и кредита на приобретение основных средств разработана методика, которой предусмотрено последовательность изучения от общей оценки каждого источника к их конкретному анализу. Для оценки фактора риска при совершении операций, связанных с финансовым лизингом, предложено применять аналитические методы количественного анализа риска.

Ключевые слова: лизинг, инвестиции, бухгалтерский учет, анализ, инвестиционный проект, эффективность, оценка, риск.

SUMMARY

Hodovanets O.V. Accounting and analysis of financial leasing as investing form. – Manuscript.

Thesis for degree of Candidate of Economic sciences on specialty 08.06.04 – accounting, analysis and audit. – Ternopil Academy of National Economy, Ternopil, 2005.

Thesis captures research of methodical and organizational problems of carrying out of accounting and analysis of financial leasing as investing form by Ukrainian enterprises.

For business accounting needs row of criteria of recognition of leasing financial, that allowed setting only approach for the differentiation of the financial and operating leasing, are offered. New suggestions about perfection of procedure of the financial leasing accounting, individual registers of analytic accounting and structural elements of notes to the annual financial report, which extends the information fields by separate classified characteristics, the types of expenses and liabilities, are made.

The basic stages of conducting of the financial leasing accounting by enterprises and method of comparative analysis of efficiency of leasing and credit for acquisition of fixed assets, by which step-by-step study from general estimation of every source to it concrete analysis provided, are suggested.

Key words: leasing, investments, accounting, analysis, investment project, efficiency, estimation, risk.

Підписано до друку 26.05.2005 р.
Формат 60x84 ¹/₁₆. Гарнітура Times.
Папір офсетний. Друк офсетний.
Облік,-видавн. арк. 1,6. Умовн. друк. арк. 1,2 Зам. № 2-16.
Тираж 150 прим.

Видруковано у видавництві ТДЕУ
“Економічна думка”
46000 Тернопіль, вул. Львівська, 11,
тел. (0352) 43-22-18, факс (0352) 43-24-40
E-mail: edition@tane.edu.ua